

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 21.5.2007
COM(2007) 253 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Komisijas ziņojums par to, kā piemēro Padomes Regulu (EK) Nr. 1407/2002 par valsts
atbalstu ogļu rūpniecībai**

{SEC(2007) 602}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Komisijas ziņojums par to, kā piemēro Padomes Regulu (EK) Nr. 1407/2002 par valsts atbalstu ogļu rūpniecībai

1. IEVADS

1.1. Ogļu rūpniecības valsts atbalsta vēsturiskā attīstība

Mūsdienās dažāda veida ogles, no lignīta līdz akmeņoglēm, ir svarīgs enerģijas avots ES. Tās veido 17 % no kopējā enerģijas patēriņa un apmēram 30 % no elektroenerģijas ražošanas apjoma. ES ievieš apmēram vienu trešdaļu no sava ogļu patēriņa.

Kopš pagājušā gadsimta piecdesmitajiem gadiem daļa no vietējās ogļrūpniecības vairs nespēja konkurēt tirgū, galvenokārt no trešām valstīm ievesto ogļu pārvadāšanas izmaksu samazināšanās, ogļu atradņu, kurām ir izdevīgi ģeoloģiskie apstākļi, izsmelšanas, un pieaugušo darba izmaksu dēļ. Eiropas Ogļu un tērauda kopiena ("EOTK"), vēlāk Eiropas Kopiena ("EK") atļāva dalībvalstīm piešķirt subsīdijas savai ogļrūpniecībai, lai ļautu pareizi veikt to pārstrukturēšanas un slēgšanas procesu.

Jaunākais juridiskais pamats tam ir Padomes Regula (EK) Nr. 1407/2002 par valsts atbalstu ogļu rūpniecībai ("Ogļu regula")¹. Tā pieņemta, balstoties uz Eiropas Kopienas līguma 87. panta 3. punkta e) apakšpunktu, un tajā noteikts izņēmums no vispārējā valsts atbalsta aizlieguma. Tajā atļauts atbalsts darbības samazināšanai (4. pants), kārtējās ražošanas atbalsts (5. panta 3. punkts), atbalsts sākotnējiem ieguldījumiem (5. panta 2. punkts) un atbalsts mantotām saistībām (7. pants); attiecībā uz 4. un 5. pantu saskaņā ar nosacījumu, ka atbalsts pakāpeniski samazinās (6. pants) un dalībvalstis iekļauj raktuves ogļu rezerves resursu apguves plānā, kam nepieciešams Komisijas apstiprinājums (9. pants). Pamatojoties uz šo regulu, Komisija ir atļāvusi valsts atbalstu dažādās dalībvalstīs.

1.2. Ziņojuma joma

Šā ziņojuma joma ir izklāstīta Ogļu regulas 11. pantā.

Ogļu regulas 13. pantā noteikti tās pārskatīšanas noteikumi, ņemot vērā Komisijas ziņojuma secinājumus.

14. panta 3. punktā ir "klauzula par darbības beigām (sunset clause)" saskaņā ar kuru "šo regulu piemēro līdz 2010. gada 31. decembrim."

Pie šī paziņojuma politiskā pamata pieder Komisijas paziņojums „Enerģētikas politika Eiropai”², Zaļā grāmata „Eiropas stratēģija ilgtspējīgai, konkurētspējīgai un drošai enerģijai”³,

¹ OV L 205, 2.8.2002, 1.–8. lpp.; regula grozīta ar 2004. un 2007. gada ES paplašināšanās Pievienošanās Līgumu II pielikuma 12. punktu.

² COM(2007) 001, galīgā redakcija.

³ COM(2007) 105, galīgā redakcija.

atjaunotā Ilgtspējīgas attīstības stratēģija⁴, Gēteborgas stratēģija⁵ un Komisijas paziņojums „Ilgtspējīga Eiropa labākai pasaulei: Eiropas Savienības ilgtspējīgas attīstības stratēģija”⁶.

2. REZULTĀTI OGĻU REGULAS PIEMĒROŠANAI 2002.-2006. GADĀ

Ogļu regula stājās spēkā 2002. gada 24. jūlijā. Tās 14. pantā tomēr paredzēta iespēja, ka dalībvalstis atbalstu laikposmā no 2002. gada 24. jūlija līdz 2002. gada 31. decembrim piešķir saskaņā ar 1993. gada 28. decembra Lēmumu 3632/93/EOTK, ar ko nosaka kopējus valsts atbalsta noteikumus ogļu rūpniecībai (“Ogļu lēmums”). Visas dalībvalstis, kas piešķirušas atbalstu šajā laikposmā, ir izmantojušas šo iespēju.⁷ Tāpēc *de facto* Ogļu regulas piemērošana sākās tikai 2003. gada 1. janvārī.

Attiecībā uz dalībvalstīm, kuras ES pievienojās 2004. gada 1. maijā un 2007. gada 1. janvārī, Komisija sāka piemērot Ogļu regulu attiecīgi 2004. gada 1. maijā un 2007. gada 1. janvārī. Pirms šā datuma valsts konkurences uzraudzības iestādes piemēroja Ogļu regulas tekstu tā, kā tas paredzēts tā saucamajos Eiropas nolīgumos. Tādā mērā, kādā Komisijai ir pieejama informācija par pirmsiestāšanās periodu, tas ir iekļauts šajā ziņojumā.

Pēc ogļu ražošanas beigšanas Francijā 2004. gadā ogles, uz ko attiecas Ogļu regula, ražo 11 dalībvalstis.⁸ Kandidātvalstu vidū Turcija un bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika arī ražo ogles, uz ko attiecas Ogļu regula.

2.1. Valsts atbalsta ogļrūpniecībai izmantošanas un pārstrukturizācijas procesa rezultātu pārskats

2.1.1 Kārtējās ražošanas atbalsts un atbalsts ieguldījumiem (Ogļu regulas 5. panta 2. punkts un 5. panta 3. punkts)

Var izšķirt 3 dalībvalstu grupas: tās, kuras ir beigušas piešķirt subsīdijas ogļu ieguvei no funkcionējošām raktuvēm (Čehija, Francija, Itālija), tās, kuras piešķir atbalstu ieguldījumiem, (AK, Polija, Slovākija) un tās, kuras piešķir kārtējās ražošanas atbalstu (Bulgārija, Rumānija, Slovēnija, Spānija, Ungārija, Vācija).

Pilnīga subsīdiju izbeigšana

Francija slēdza savas pēdējās ogļraktuves 2004. gadā. Francija 2006. gadā pilnvaroja privātu uzņēmumu, kurš nesaņems nekādas subsīdijas, sākt ieguves darbības jaunās atklāta karjera ogļraktuvēs *L'arc* (Gardanne) rajonā. Čehija privatizēja agrākās valsts īpašumā esošās ogļraktuves un nolēma izbeigt subsīdiju piešķiršanu. Tas noveda pie nozīmīgas ogļu ieguves

⁴ Padomes dokuments 101117/06, pieņemts 2006. gada 9. jūnijā.

⁵ Pieņemusi Padome Gēteborgā 2001. gada 15. un 16. jūnijā.

⁶ COM(2001) 264, galīgā redakcija.

⁷ Tas attiecas uz Spāniju (skat. Lēmumu Nr. 3/2002; C 17/2003), Franciju (skat. Lēmumu N 551/2002), Vāciju (skat. lēmumu N 550/2002) un Apvienoto Karalisti (skat. N 740/2002).

⁸ Ogļu regula attiecas uz augstas kvalitātes, vidējas kvalitātes un zemas kvalitātes A un B kategorijas ogļēm Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas izstrādātās starptautiskās kodifikācijas sistēmas izpratnē; sk. Ogļu regulas 2. panta a) apakšpunktu. Zemas kvalitātes C kategorijas ogles ir izslēgtas no šīs jomas. Valstis, kuras iegūst ogles, uz ko attiecas Ogļu regula, ir Apvienotā Karaliste, Bulgārija, Čehija, Itālija, Polija, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Spānija, Ungārija un Vācija.

un nodarbinātības samazināšanās. Tagad privatizētais ogļu ieguves uzņēmums OKD veiksmīgi konkurē pasaules tirgū. *Itālijā* darbojas viena ogļraktuve Sardīnijā, attiecībā uz kuru Komisijai nav ziņots ne par kādu par valsts atbalstu.⁹

Šajās 3 valstīs pārstrukturizācijas process ir pabeigts.

Atbalsts ieguldījumiem (Ogļu regulas 5. panta 2. punkts)

AK, Polija un Slovākija ir ierobežojušas savas subsīdijas atbalstam ieguldījumiem saskaņā ar Ogļu regulas 5. panta 2. punktu. AK un Slovākija ir pilnībā privatizējusi savas agrāk valsts īpašumā esošās ogļraktuves. Polijā privatizācijas process vēl notiek. 1. tabulā (skatīt SEC (2007) 602) parādīts kopējais Komisijas apstiprinātais ieguldījumu apjoms.

Ogļrūpniecības pārstrukturizācijas process šajās valstīs ir pabeigts tiktāl, ka visas ogļraktuves, kas bija tālu no rentabilitātes, ir aizgājušas no tirgus. Tomēr šīs dalībvalstis ir nolēmušas, ka kā daļu no savas kopējās enerģijas stratēģijas tās vēlas saglabāt tirgū ogļraktuves, kurām ir zināmas izredzes būt dzīvotspējīgām bez atbalsta kārtējai ražošanai.

Atbalsts kārtējai ražošanai (Regulas 5. panta 3. punkts)

Bulgārija Rumānija, Spānija, Ungārija un Vācija nolēmušas saglabāt kārtējās ražošanas atbalsta programmas. Maz ticams, ka šo valstu ogļu ieguves rūpniecība izdzīvotu bez šāda atbalsta kārtējai ražošanai. Pārstrukturizācijas process ir ierobežots, jo ražošanas izmaksas ir tikai nedaudz samazinājušās vai pat palielinājušās.¹⁰ Liekas, ka šajās valstīs ogļu ieguves efektivitātes pieauguma iespējamās robežas ir sasniegtas. Ražošanas izmaksas salīdzinājumā ar ogļu cenu pasaules tirgū saglabājas ārkārtīgi augstas (2. tabula, kas balstīta uz 2006. gada skaitļiem¹¹ – skatīt SEC (2007) 602).

Vidējā ievesto ogļu cena 2005. gada¹² otrajā pusē bija EUR 60 par tonnu ogļu ekvivalenta, kas ir mazāk nekā puse no vidējām ražošanas izmaksām Spānijā, Vācijā un Ungārijā. Tāpēc šīs raktuves pēc savas struktūras nav konkurētspējīgas pasaules tirgū. 3. tabulā (skatīt SEC (2007) 602) parādīts kopējais Komisijas apstiprinātā kārtējās ražošanas atbalsta apjoms. Spānijā no šīm ogleņiem saražotā elektroenerģija veido 4 % no kopējā elektroenerģijas ražošanas apjoma, Vācijā – 10 % un Ungārijā – 0,1 %.

Ungārija pašlaik plāno beigt piešķirt atbalstu kārtējai ražošanai 2014. gadā, Vācija paredzējusi to darīt 2018. gadā.

⁹ Komisija tomēr pašlaik izmeklē sūdzību, kurā apgalvots, ka Itālija piešķir valsts atbalstu minētajām ogļraktuvēm.

¹⁰ Skatīt Lēmumu Nr. 552/2005, *par valsts atbalstu Vācijas ogļrūpniecībai 2006. gadā*.

¹¹ Bulgārijai un Rumānijai jāpaziņo par saviem ogļu rezerves apguves plāniem līdz 2007. gada 30. aprīlim. Komisija noteiktajā termiņā saņēma plāna paziņojumu no Rumānijas un Komisija to izvērtē.

¹² Skatīt Komisijas ziņojumu saskaņā ar Padomes 2003. gada 27. februāra Regulu (EK) Nr. 405/2003 par ārpuskopienas valstu izcelsmes akmeņogļu ievadumu Kopienas pārraudzību, kas pieejama http://ec.europa.eu/energy/coal/market_pricing/doc/price_post_2002/hard_coal_electricity_semester_20_05_2_eur25.pdf.

2.1.2. Atbalsts par darbības samazināšanu (slēgšanu) (Ogļu regulas 4. pants) un mantotajām saistībām (Ogļu regulas 7. pants)

Ogļu regulā paredzēti divi dažādi instrumenti ogļraktuvju, kuras nav konkurētspējīgas pasaules tirgū, slēgšanas veicināšanai: atbalsts slēgšanai, kas ir atbalsts, kurš sedz zaudējumus no darbības līdz slēgšanas datumam, un atbalsts mantotajām saistībām, kas attiecas uz sociālajām un vides saistībām, kuras rodas no ogļu ieguves.¹³

Atbalsts par darbības samazināšanu (slēgšanu) (Ogļu regulas 4. pants)

Nerentablu raktuvju slēgšana ir notikusi visās dalībvalstīs, kuras ražo ogles, izņemot Itāliju. *Vācija, Spānija un Francija* ir piešķirusi atbalstu darbības samazināšanai saskaņā ar Ogļu regulas 4. pantu, lai mīkstinātu ogļraktuvju slēgšanas sociālās sekas. Piešķirtā atbalsta apjomu var redzēt 4. tabulā (skatīt SEC (2007) 602). Laikposmā no 2003. gada līdz 2006. gadam Francija ir slēgusi 2 raktuves, Vācija slēgusi 2 raktuves, Spānija slēgusi 8 ražošanas objektus un apņēmusies slēgt vēl 9 raktuves līdz 2007. gada beigām.¹⁴

Arī citās dalībvalstīs šajā laikposmā notikusi raktuvju slēgšana. Ungārija slēdza 2 raktuves, Slovēnija – 1 raktuvi un Polija – 3 raktuves. Šī slēgšana notika, neizmaksājot atbalstu darbības samazināšanai.

Atbalsts par mantotajām saistībām (Ogļu regulas 7. pants)

Čehijā un Francijā valsts turpina maksāt subsīdijas par mantotajām sociālajām un vides aizsardzības saistībām. Tomēr šķiet, ka ogļu ieguves uzņēmumi, kuri joprojām darbojas, negūst labumu no šiem maksājumiem.¹⁵

Citas dalībvalstis, izņemot Ungāriju un Itāliju, līdz zināmai pakāpei ir pārņēmušas ne tikai slēgto raktuvju, bet arī vēl darbojošos raktuvju mantotās sociālās un vides aizsardzības izmaksas.¹⁶ 5. tabulā (skatīt SEC (2007) 602) parādīts kopējais atbalsta apjoms, kas apstiprināts attiecībā uz mantotajām saistībām.

2.1.3. Ogļu ieguves produkcijas un nodarbinātības attīstība

ES25 laikposmā no 2003. gada līdz 2006. gadam kopējā ogļu ieguves produkcija un kopējā nodarbinātība ogļu ieguvē ir samazinājusies. 6. tabulā (ogļu ieguves produkcija no 1998. gada līdz 2004. gadam, skatīt SEC (2007) 602) un 7. tabulā (nodarbinātība ogļu ieguvē 2004. gadā, skatīt SEC (2007) 602) parādīta attīstība katrā valstī.

¹³ Ogļu regulas pielikums.

¹⁴ Komisija pašlaik pārbauda, vai šis lēmums ir izpildīts.

¹⁵ Nav saskaņotas prakses par šo maksājumu režīmu saskaņā ar noteikumiem par valsts atbalstu. Attiecībā uz Čehiju Komisija ir apstiprinājusi valsts atbalstu vides aizsardzības saistībām (lieta CZ 45 un 110/2004). Tā nolēma sākt *ex officio* izmeklēšanu attiecībā uz mantotajām sociālajām saistībām. Šī izmeklēšana joprojām turpinās.

¹⁶ Apstiprināts ar Komisijas lēmumiem N 574/2004 (Polija), N 27 un 53/2005, N 419/2005, N 168/2005, N 9/2006 un N 387/2006 (Slovākija), N 421/2003 un N 321/2004 (Francija), N 746 un N 474/2002, N 493/2003, N 320/2004, N 497/2004, N 552/2005 (Vācija), N 20/2003 (Apvienotā Karaliste) C 14/2004 (Spānija), un pirms pievienošanās ar Slovēnijas valsts konkurences iestādes lēmumu.

2.2. Vietējo enerģijas avotu loma ES kopējā enerģiju kombinācijā un ogļu subsīdiju ietekme iekšējā enerģijas tirgū

2.2.1 Vietējo enerģijas avotu loma ES enerģiju kombinācijā

Primārās enerģijas patēriņš atklāj izmantoto degvielu daudzveidības vispārējo struktūru. Vairumā dalībvalstu visnozīmīgākā primārā degviela ir nafta un nākamā nozīmīgākā – dabas gāze. To var redzēt 1. grafikā (skatīt SEC (2007) 602).

Atkarībā no ģeoloģiskajiem apstākļiem un resursu izmantošanas pakāpes vietējā fosilā kurināmā izmantošana dalībvalstīs ir ļoti atšķirīga. Bez ogļēm tajās ražo gāzi (AK, Dānija, Francija, Nīderlande, Ungārija, Vācija), naftu (AK, Čehija, Ungārija, Vācija), degakmeni (Igaunija) un kūdras (vairākās dalībvalstīs; jo īpaši to izmanto Īrijā un Somijā).

Attiecībā uz elektroenerģijas ražošanu dalībvalstu lielākajā daļā elektroenerģijas ražošanas procesā izmanto dažādu kurināmo. Lai gan konkrētā kurināmo kombinācija valstīs atšķiras, galvenokārt tiek izmantotas ogles, kodolenerģija un hidroelektroenerģija (skatīt 2. grafiku – SEC (2007) 602). Tas parāda, ka ogļēm ir nozīmīga loma kurināmo kombinācijā, veidojot 30 % no elektroenerģijas ražošanas apjoma. Vienu trešdaļu no šīs elektroenerģijas¹⁷ ražo no zemas kvalitātes C kategorijas ogļēm (*ortolignīta*), kam saskaņā ar Ogļu regulu nepienākas valsts atbalsts. Vēl trešdaļu ražo no vietējām ogļēm, kam pienākas valsts atbalsts saskaņā ar Ogļu regulu, atlikušo trešdaļu ražo no ievestajām ogļēm. Apmēram 45 % vietējo ogļu, uz kurām attiecas valsts atbalsts saskaņā ar Ogļu regulu, to ieguvi saņem vai nu atbalstu kārtējai ražošanai vai atbalstu ieguldījumiem. Citiem vārdiem sakot, subsidētās vietējās ogles kalpo kā kurināmais 4,5 % no ES saražotās elektroenerģijas apjoma.

Vietējo atjaunojamo enerģijas avotu izmantošana pēdējos gados ES25 ir pieaugusi, kā to var redzēt 3. grafikā (skatīt SEC (2007) 602). Atjaunojamie enerģijas avoti pašlaik veido apmēram 6 % no kopējā enerģijas patēriņa un apmēram 16 % no kopējā elektroenerģijas patēriņa. Ir paredzams turpmāks pieaugums, jo dalībvalstis līdz ar Direktīvu 2001/77/EK par tādās elektroenerģijas pielietojuma veicināšanu iekšējā elektrības tirgū, kas ražota, izmantojot neizsīkstošos enerģijas avotus¹⁸, ir pieņēmušas mērķus iekšējā tirgū ražot elektroenerģiju no atjaunojamiem enerģijas avotiem. Komisija 2007. gada 10. janvārī pieņēma “Atjaunojamās enerģijas ceļu karti”,¹⁹ kurā tā ierosina noteikt obligāto mērķi – 2002. gadā ES sasniegt 20 % atjaunojamās enerģijas daļu enerģijas patēriņā. Šo mērķi apstiprināja Eiropadome 2007. gada 8.-9. marta sanāksmē.

2.2.2. Ogļu subsīdiju ietekme iekšējā tirgū

Valsts atbalsts ogļrūpniecībai potenciāli ietekmē trīs dažādu ražojumu tirgus: ogļu tirgu, tērauda tirgu un elektroenerģijas tirgu. Netieša ietekme ir arī uz ogļu ieguves tehnikas nozari un ekotehnikas nozari.

¹⁷ Tas atbilst 10% no kopējā elektroenerģijas ražošanas apjoma.

¹⁸ OV L 283, 2001. gada 27. oktobris, 33. lpp.

¹⁹ COM (2006) 848, galīgais.

Ietekme uz ogļu tirgu

Iegūst ļoti dažādas kvalitātes ogles. Atkarībā no kvalitātes atšķiras par tām maksātā cena un iespējamais izlietojums. Attiecīgi iespējams, ka konkurences skatījumā ir nepieciešams izšķirt vairāk nekā vienu ogļu ražojumu tirgu.²⁰ Šo ražojumu tirgu ģeogrāfiskās robežas arī, iespējams, atšķiras, jo augstas un vidējas kvalitātes ogles var viegli pārvadāt un tām ir pasaules mēroga tirgus, savukārt attiecībā uz zemas kvalitātes ogļēm Komisija konstatēja, ka pārvadāšanas izmaksas ierobežo ražojumu ģeogrāfisko tirgu.²¹

Valsts atbalsts ogļrūpniecībai ietekmē ogļu tirgu, jo valsts atbalsts uztur pie dzīvības uzņēmumus un raktuves, kuras citādi beigtu darboties. Tomēr šķiet, ka tirgus traucējumi ES ir ierobežoti, jo ogles, uz ko attiecas Ogļu regula un kas saņem visvairāk subsīdiju, tiek patērētas savas valsts tirgū. Izņemot Poliju un mazākā mērā Čehiju, neviena valsts neeksportē savas ogles. Tas liek domāt, ka konkurence starp dažādās dalībvalstīs ražotām ogļēm ir maza.²² Komisijas veiktā apspriešanās, sagatavojot šo ziņojumu, apstiprina minēto analīzi.

Attiecībā uz zemas kvalitātes ogļēm valsts atbalsta ietekme liekas ierobežota, jo zemas kvalitātes ogļu pārvadāšanas izmaksas ir augstas, un konkurence starp raktuvēm pastāv tikai ierobežotā mērā, jo lielāko daļu no produkcijas izmanto elektrostaciju tuvumā.²³

Ietekme uz elektroenerģijas tirgu

Lai novērstu valsts atbalsta ogļu ražošanai netiešo ietekmi uz elektroenerģijas tirgu, Ogļu regulas 4. panta e) apakšpunktā paredzēta drošības klauzula.

Taču Komisijas apspriešanās laikā trīs vides aizsardzības nevalstisko organizāciju²⁴ atbildē netieši norādīts, ka subsīdijas ogļēm ir izkropļojušas elektroenerģijas ražošanas tirgu par labu ogļēm. Tajā apgalvots, ka *“enerģijas nozare joprojām ir tālu no vienādu spēles noteikumu nodrošināšanas visiem piegādes avotiem. Netīrās enerģijas izvēles, piemēram, ogles un kodolenerģija, daudzas desmitgades ir guvušas labumu no valsts atbalsta, bieži spēcīgi aizsargātos un monopolizētos tirgos”*.

Komisijai veiktajā pētījumā *Europe Economics* šo jautājumu ir sīki analizējis un secinājis, ka valsts atbalsts ogļrūpniecībai ietekmē tikai ogļu apgādes avotu izvēli, t.i., lēmumu pirkt vietējā ražojuma ogles vai ievestās ogles. Pētījumā nav konstatētas pazīmes, ka valsts atbalsts ogļrūpniecībai ietekmētu kopējo kurināmā kombināciju, t.i., ogļu daļu elektroenerģijas ražošanā. EURELECTRIC atbilde apspriešanās laikā ar ieinteresētajām pusēm apstiprina šo viedokli.

²⁰ Lietā IV M.402 PowerGen/NRG Energy/Morrison Knudsen/Mibrag, Komisija secināja, ka pastāvēja atsevišķs ražojumu tirgus brūnoglēm, skatīt http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/decisions/m402_en.pdf

²¹ Lietā IV M.402 Komisija uzskatīja, ka lignīta ģeogrāfiskais tirgus bija reģionāls (attiecīgajā gadījumā – Austrumvācija). Lēmumā par valsts atbalstu Nr. 597/2004 *Lignit Hodonín s.r.o.* Komisija konstatēja, ka pastāv ortolignīta pārrobežu tirdzniecība, tomēr tikai kaimiņvalstu starpā ar maziem pārvadāšanas attālumiem. Attiecīgi ģeogrāfiskais tirgus noteiktos gadījumos var būt reģions, kas ietver divu vai vairāku dalībvalstu teritorijas.

²² Vienīgā šādas konkurences pazīme attiecas uz Vāciju, kura aizvietoja daļu no savas vietējās produkcijas ar ievadumiem no Polijas un Čehijas.

²³ Skatīt lietu IV M.402 un Nr. 597/2004 *Lignit Hodonín s.r.o.*

²⁴ Eiropas Vides aizsardzības birojs, *Climate Action Network* un *Greenpeace*.

Komisija uzskata, ka regulas 4. panta c) un e) apakšpunkta piemērošana var izslēgt iespēju, ka ogļu subsīdijas ietekmē elektroenerģijas tirgu.²⁵

Komisija tomēr atzīmē, ka valsts atbalstam ogļrūpniecībai varētu būt ietekme elektroenerģijas iekšējā tirgū, jo īpaši attiecībā uz lēmumiem par ieguldījumiem jaunās ar ogļem kurināmās elektrostacijās. Ja investors varētu būt pārliecināts, ka valsts atbalsts ļaus vietējām raktuvēm paredzamā nākotnē iegūt ogles, viņš celtu jaunu elektrostaciju blakus raktuvei, lai samazinātu pārvadāšanas izmaksas. Ja, pretēji tam, atbalsts vietējai konkurēt nespējīgai ražošanai nav drošs, elektrostacijas celtniecība visdrīzāk varētu notikt pie iekšzemes ūdensceļa, lai samazinātu ievesto ogļu pārvadāšanas izmaksas.

Ietekme uz koksa un tērauda ražošanas tirgu

Drošības klauzula regulas 4. panta e) apakšpunktā attiecas arī uz koksa un tērauda ražošanas tirgu. Ne ieinteresētās personas, ne dalībvalstis nav izteikušas nekādus apsvērumus par iespējamām konkurences traucējumiem šajos tirgos.

2.3. Problēmas, ar kurām Komisija saskārusies, piemērojot Ogļu regulu

Piemērojot pašreizējos noteikumus par valsts atbalstu ogļrūpniecībai, Komisija saskārusies ar 5 galvenajām problēmām: kritērija “nav cenu traucējumu” (Ogļu regulas 4. pants) kontrole, atšķirība starp ogļem, uz kurām attiecas regula un ogļem, uz kurām neattiecas regula, ražošanas izmaksu samazināšana, Ogļu regulas pielikumā noteikto mantoto saistību kategoriju kontrole un raktuvju slēgšanas kontrole.

2.3.1. Ogļu regulas 4. panta c) punkta ievērošanas kontrole

Ogļu regulas 4. panta a) punktā noteikts, ka *“atbalsta apjoms par tonnu ogļu ekvivalenta nedrīkst pazemināt Kopienas ogļu cenas, kurās ietverta maksa par piegādi, zem šādām cenām par līdzīgas kvalitātes ogļem no trešajām valstīm”*. Šā panta ievērošanu ir grūti pārbaudīt jo īpaši divos gadījumos:

Apvienoti ogļu ieguves un elektroenerģijas ražošanas uzņēmumi. Vairākās dalībvalstīs²⁶ ogļraktuves un elektrostacijas veido daļu no apvienota uzņēmuma. Šajā gadījumā ogļu cenu veido kā daļu no uzņēmuma iekšējā darījuma, kuru tā īpatnību dēļ ir grūti uzraudzīt no ārpuses. Komisija iespēju robežās ir risinājusi šo problēmu ar attiecīgo atsevišķo gadījumu padziļinātu analīzi.

Nav pasaules tirgus cenas. Zemas kvalitātes ogļem nav pasaules tirgus cenas, jo, kā skaidrots iepriekš tekstā, šādas ogles praktiski netiek tirgotas. Augstu pārvadāšanas izmaksu un zemas siltumspējas dēļ zemas kvalitātes ogles jāpatērē ģeogrāfiski tuvu to ražošanas vietai. Šajos gadījumos Komisija ir pārbaudījusi, vai cenas aprēķināšanas metodes ir pieņemamas un nerada konkurences traucējumus elektroenerģijas ražošanas tirgū.²⁷

²⁵ Šajā sakarā skatīt arī 2.3.1. punktu.

²⁶ Piemēram, Vācija, Polija, Spānija un Ungārija.

²⁷ Skatīt lēmumu Nr. 92/2005 par valsts atbalstu Ungārijas ogļrūpniecībai un Lēmumu Nr. 320/2004 par valsts atbalstu Vācijas ogļrūpniecībai.

2.3.2. Atšķirība starp oglēm, uz kurām attiecas regula, un oglēm, uz kurām neattiecas regula

Saskaņā ar Ogļu regulas 2. panta a) punktu regula attiecas tikai uz augstas kvalitātes, vidējas kvalitātes, kā arī zemas kvalitātes A un B kategorijas oglēm ANO Eiropas Ekonomikas komisijas izstrādātās starptautiskās ogļu kodifikācijas sistēmas nozīmē, savukārt neattiecas uz zemas kvalitātes C kategorijas oglēm un citiem vietējiem fosilajiem kurināmajiem, piemēram, degakmeni, darvas smiltīm un kūdru. Tādējādi uz visiem iepriekšminētajiem attiecas vispārējie noteikumi par valsts atbalstu.

EOTK dalībvalstīm Komisija noteica ogļu kvalitāti paziņojumā par EOTK 1986. gada 11. oktobra līguma I pielikumā minēto vārdu “ogles” un “lignīts” interpretāciju²⁸. Attiecībā uz Ogļu regulu tika pieņemts, ka šī atšķirība starp oglēm un lignītu atbilst jaunajam dalījumam starp zemas kvalitātes B kategorijas oglēm un zemas kvalitātes C kategorijas oglēm. Attiecībā uz EK dalībvalstīm, kuras nav bijušas EOTK dalībvalstis, Komisija savā lēmumu pieņemšanas praksē ir atzinusi dalībvalstu akreditētās laboratorijās veiktās analīzes un konstatējusi, ka Ungārijas raktuvē *Márkushegy* un Slovākijas raktuvēs *Bana Dolina* un *Hornonitrianske bane Prievidza* iegūst zemas kvalitātes B kategorijas ogles, savukārt raktuvē *Lignit Hodonín* Čehijā iegūst zemas kvalitātes C kategorijas ogles.²⁹

2.3.3. Ražošanas izmaksu samazināšana

Ogļu lēmumā noteikts, ka jebkurām raktuvēm, kuras saņem atbalstu kārtējai ražošanai, jāuzrāda “ražošanas izmaksu samazināšanās tendence”. Šis nosacījums nav pārņemts Ogļu regulā. Komisija savā lēmumā N 552/2005 *par valsts atbalstu Vācijas ogļrūpniecībai 2006. gadā* sastapās ar jautājumu, vai saskaņā ar šo regulu tai jāapstiprina atbalsts kārtējai ražošanai, neskatoties uz ražošanas izmaksu pieaugumu, t.i., arī tādā gadījumā, ja ražošanas izmaksas pieaug. Tā nolēma, ka uzņēmumiem, kuri pretendē uz valsts atbalstu saskaņā ar Ogļu regulas 5. panta 3. punktu, principā jāievēro savu produkcijas izmaksu samazināšanas tendence.

2.3.4. Pielikumā norādīto kategoriju piemērošana

Regulas pielikumā izklāstītas kategorijas, kurās var apstiprināt valsts atbalstu mantoto saistību segšanai. Izmaksām, kurām ir atļauts valsts atbalsts ar Ogļu regulas pielikumu, dažreiz nav vai ir tikai netieša saistība ar ogļrūpniecības pārstrukturizāciju. Papildus tam dažas no kategorijām ir ārkārtīgi nenoteiktas.³⁰ Tā sekas var būt atbalsta piešķiršanas atļaušana par attiecīgo uzņēmumu izmaksām, nestimulējot tos tālāk pārstrukturizēties. Šajā sakarā arī jāatzīmē, ka, pretēji atbalstam saskaņā ar 4. un 5. pantu, atbalstam saskaņā ar 7. pantu nav noteikts finanšu maksimums un samazinājuma prasība.

²⁸ OV C 254, 1986. gada 11. oktobris, 2. lpp.

²⁹ Attiecībā uz Ungāriju skatīt Lēmumu N 92/2005 *par valsts atbalstu Ungārijas ogļrūpniecībai*, attiecībā uz Slovākiju skatīt Lēmumu N 27 un N 53/2005 *par valsts atbalstu Slovākijas ogļrūpniecībai* un Lēmumu N 9/2006 *par valsts atbalstu Dolina ogļraktuvei*, attiecībā uz Čehiju skatīt Lēmumu N 597/2004 *par Lignite Hodonin s.r.o.*

³⁰ 1. kategorija (f), piemēram, ļauj valstij kompensēt “izmaksas sakarā ar administratīviem, juridiskiem vai nodokļu noteikumiem”.

2.3.5. Raktuvju slēgšanas kontrole

Komisija saskārās ar problēmu, ka Spānija nav pildījusi savas saistības slēgt raktuves, kuras bija saņēmušas valsts atbalstu saskaņā ar Ogļu direktīvas 4 pantu. Savā lēmumā C 14/04 *par Spānijas ogļrūpniecības pārstrukturizācijas plānu un valsts atbalstu 2003. – 2005. gadam* Komisija ir sniegusi sīki izklāstītu skaidrojumu par šīm problēmām.³¹ Komisija turpinās rūpīgi uzraudzīt šo situāciju.

3. NEPIECIEŠAMĪBA GROZĪT OGĻU REGULU

Saskaņā ar Ogļu regulas 13. panta 1. punktu, kā arī 9. un 23 apsvērumu Komisijai jāizvērtē, vai ogļu tirgus attīstība un/vai ogļu ieguves sociālās un reģionālās sekas rada nepieciešamību 2008. gada 1. janvārī grozīt Ogļu regulu.

3.1. Ogļu tirgus attīstība un kopējā enerģijas drošība

Laikā no 2003. gada līdz 2006. gadam ogļu cenas pasaules tirgū³² ievērojami svārstījās. Tomēr tās bija stabilākas nekā naftas un dabas gāzes cenas. Cenu izmaiņu cēlonis bija spēcīgs pieprasījuma pieaugums pēc ogļēm kopā ar ogļraktuvju ierobežoto ražošanas jaudu un ierobežoto pārvadāšanas jaudu. Pieprasījuma pieaugums galvenokārt radās, pateicoties augstam pieprasījumam pēc ogļēm Ķīnā un Indijā. Papildus tam augstās dabas gāzes cenas padarīja ar ogļēm kurināmas elektrostacijas konkurētspējīgākas nekā agrāk, kas arī varēja palielināt pieprasījumu.

Ražošanas un pārvadāšanas jaudas ierobežojumi rodas tādēļ, ka ieguldījumiem jaunās raktuvju un pārvadāšanas jaudās vienu vai vairākus gadus vajadzīgs „ieskriešanās” laiks. Pielāgošanās pieprasījuma izmaiņām tāpēc notiek salīdzinoši lēni.

Papildus tam Eiropas Savienības energoapgādes drošību darba kārtībā augstā vietā izvirzīja Krievijas un Ukrainas strīds par gāzi 2006. gada sākumā un Krievijas un Baltkrievijas strīds par naftu 2007. gada sākumā. Kopumā ir skaidrs, ka ir augstāks enerģijas drošības nozīmīguma apzināšanās līmenis 2007. gadā nekā tas bija 2003. gadā. Tomēr problēmas attiecas galvenokārt uz naftu un dabas gāzi. Attiecībā uz ogļēm liekas, ka pasaules tirgus darbojas efektīvi, kā to parādīja ogļu ražošanas pieaugums, reaģējot uz palielinātu pieprasījumu no Indijas un Ķīnas. Eiropas ogļu ievadumu drošība tagad ievērojami neatšķiras no ievadumu drošības 2003. gadā.

Notikumi pasaules ogļu tirgū ir svarīgi Eiropas ogļraktuvju ekonomiskajai dzīvotspējai. Daudzas raktuves Čehijā, Polijā, AK un Itālijā kopš 2005. gada ir ienesīgas pie salīdzinoši augstām ogļu cenām, bet nevarētu izdzīvot, ja ogļu cenas kristos līdz gadsimta sākumā novērotajam līmenim.

³¹ Skatīt Lēmumu C 14/04 *par Spānijas ogļrūpniecības pārstrukturizācijas plānu un valsts atbalstu no 2003. gada līdz 2005. gadam*.

³² Pasaules tirgus pastāv tikai augstas un vidējas kvalitātes ogļēm; zemas kvalitātes ogles vienmēr izmanto tuvu pie ražošanas vietas.

3.2. Ogļu ieguves sociālās un reģionālās sekas

Nevienā no atbildēm, kuras saņēma no ieinteresētajām personām vai dalībvalstīm, nav norādīts, ka ir bijušas nozīmīgas izmaiņas attiecībā uz ogļu ieguves sociālajiem un reģionālajiem aspektiem. Tomēr Vācija, Spānija un vairāki respondenti, atbildot uz apspriešanos ar ieinteresētajām pusēm, ierosina pagarināt valsts atbalstu par darbības samazināšanu saskaņā ar Ogļu regulas 4. pantu līdz 2010. gadam. Tie izsaka bažas, ka citādi ražošanas jaudas samazināšana varētu būt sarežģītāka.

Komisija visām dalībvalstīm jau ir apstiprinājusi ogļu rezerves apguves plānus un raktuvju slēgšanas plānus līdz 2010. gadam, izņemot Spāniju un Rumāniju, kuru iesniegtos paziņojumus Komisija šobrīd vēl izvērtē³³. Attiecībā uz šiem plāniem tas, ka 4. pantā noteiktais atbalsts līdz 2008. gadam pakāpeniski tiek izbeigts, neradīja nekādus īpašus sarežģījumus. Papildus 2.1.2. punktā iepriekš minēto raktuvju slēgšanai Vācija līdz 2010. gadam plāno slēgt vēl divas raktuves, un Slovākija līdz 2007. gadam plāno slēgt vēl vienu raktuvi. Spānijas un Rumānijas raktuvju slēgšanas plānus Komisija pašlaik izskata. Pretēji tam, kas apgalvots iepriekš minētajās atbildēs, Komisija, izskatot šo raktuvju slēgšanu, nav konstatējusi nekādu vajadzību pagarināt 4. panta darbību, jo visu slēgšanai nepieciešamo valsts atbalstu var apstiprināt saskaņā ar Ogļu regulas 5. un 7. pantu.

Papildus tam jebkādu šādu izmaiņu praktiskā ietekme laikposmā no 2008. gada līdz 2010. gadam būtu ļoti ierobežota. Komisija jau ir apstiprinājusi ogļu rezerves apguves plānus Vācijai, Ungārijai, Polijai, AK un Slovākijai. Spānijas un Rumānijas plāni pašlaik tiek izvērtēti. Šo valstu atbalsts veido lielāko daļu no ogļrūpniecībai piešķirtā valsts atbalsta; lai liktu veikt jebkādas šajos plānos paredzētā valsts atbalsta izmaiņas, Komisijai būtu jāierosina šīm dalībvalstīm veikt atbilstošus pasākumus saskaņā ar 17. pantu Padomes Regulā 659/1999, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus EK līguma 93. panta piemērošanai³⁴. Tas prasītu ievērojamus administratīvos resursus gan Komisijai, gan attiecīgajām dalībvalstīm.

3.3. Secinājums

Ņemot vērā iepriekšminēto Komisija uzskata, ka nav nepieciešams ierosināt grozījumus. Komisija aicina Parlamentu, Padomi, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, Reģionu komiteju un visas ieinteresētās personas izteikt savu viedokli par šo ziņojumu.

³³ Bulgārija nepaziņoja tās ogļu rezerves apguves plānu un raktuvju slēgšanas plānu
³⁴ OV L 83, 27, 1999. gada marts, 1. lpp.